
Mens-wording in christelijk perspectief

Inleiding

Het is zinvol om vandaag en in deze adventstijd stil te staan bij het mysterie van de menswording of de incarnatie van God in Jezus. Het is immer het meest kenmerkende van ons christelijke geloof. Tegelijk is het ook het moeilijkst te begrijpen. Vanaf de eerste eeuwen van het christendom – o.a. met de grote concilies – heeft men met het begrijpen van dit mysterie geworsteld en tot op vandaag is het weerbarstig voer voor theologen. Ook na vandaag zal het laatste woord hierover nog niet gezegd zijn.

Opbouw

Ik wil een en ander met jullie van nader bekijken vanuit drie invalshoeken:

- vanuit de evangelisten en de eerste christenen
- vanuit het verstaan van dit 'geheim' binnen onze katholieke kerk
- vanuit een hedendaags theologisch verstaan

1. De evangelisten en de eerste christenen

Vooreerst moet het ons duidelijk zijn: wij belijden een God die zich laat kennen doorheen de geschiedenis. In deze zin is het christendom een openbaringsgodsdienst. Reeds voor de tijd van Jezus liet God zich kennen via de aartsvaders, de profeten en het hele scheppingsgebeuren. God sluit een verbond, verbindt zijn lot met dat van de mens. Met Jezus zet God zijn openbaring verder, maar wel op bijzondere wijze. Het leven van Jezus, heel zijn optreden heeft velen in die dagen niet onberoerd gelaten. De leerlingen, als eerste getuigen, herkenden in deze man van Nazareth iets van een ultieme Godsopenbaring. Zoals hij leeft, handelt, spreekt, zo komt God het meest aan het licht. Zo nabij hebben de mensen hun God JHWH – die 'Ik ben die ben' – nog nooit geweten. De eerste mens die dit mocht beleven, tot in al zijn vezels, tot in het putteke van zijn ziel, was Jezus van Nazareth zelf. Dichter kunnen God en mens tijdens dit aardse bestaan niet komen, zo getuigden velen, ook later na zijn dood. Met de dood van deze nieuwe mens scheen het voor de leerlingen, zij die in hem geloofden, immers niet afgelopen. Integendeel. De kracht die ze nog na konden voelen, proeven, ervaren was sterker dan de ervaring van de dood van hun meester, hun verlosser, hun Messias. Het deed hen de woorden, die Jezus tijdens zijn leven zelf gesproken had beamen: Waarlijk, deze man was de zoon van God. Het mag ons dan ook niet verwonderen dat in de vroegchristelijke kunst, dit kruis- en verrijzingsgebeuren, die ervaring dat het leven het wint op de dood, uitgangspunt werd om naar Jezus' leven en later ook naar zijn geboorte te kijken. Men vond bijv. verschillende afbeeldingen terug waar een moeder met een pasgeboren kind, staat naast het kruis. Denk ook aan ons kerstlied waarin we zingen: 'Er is een kindeke geboren op aard ... 't Kwam op de aarde en 't droeg al zijn kruis.' De evangelisten, die zowat tussen de jaren 50 en 100 hun teksten schreven, verhalen het gebeuren van Jezus leven precies vanuit deze ervaring. Het is als het ware een achteruitschrijven geweest. Gaande in de richting van het verlossingsperspectief – leven is sterker dan de dood – kijken ze elk op eigen wijze in hun achteruitkijkspiegel naar hoe Jezus onder hen had geleefd, gewoond, gesproken en gehandeld. Elk op eigen wijze verduidelijken ze iets over dat mysterie, dat wonderlijke gebeuren van *hoe God mens wordt*.

Marcus is hierin het meest beknopt: 'Begin van het evangelie van Jezus Christus, Zoon van God' (Mc 1,1)

Matteüs is gevoelig voor de voortgang van het verbond dat God met zijn volk heeft gesloten. Daarom begint hij ook met een stamboom. Waarna hij vanuit Jozefs standpunt Jezus' kindertijd verhaalt. Want door Jozef is Jezus een 'zoon van David', koning van Israël ...

Lucas is dan weer een schilder, hij bekijkt de Menswording vanuit Maria's standpunt en vertelt over de boodschap, het bezoek aan Elisabeth en de geboorte in Betlehem. Johannes doet het anders dan zijn voorgangers. Was hun kijken vooral van beneden naar boven, dan zou je, wat kort door de bocht, kunnen stellen dat de schrijver van het vierde evangelie eerder van boven naar beneden kijkt, of dieper kijkt. Johannes is theoloog, maar ook poëet: hij schrijft een prachtige openingspagina, zoals je die ook vindt in middeleeuwse handschriften. In de proloog, het openingsstuk, krijgt de lezer een intense voorsmaak van wat Johannes in zijn evangelie wil aanreiken. Gecondenseerd tot in zijn diepste kern. Met goudopdruk als bij een miniatuur. Alles wordt plechtstatig aangekondigd: het zal gaan over leven, licht, getuigenis; over heerlijkheid en waarheid, geloof en ongeloof; over God en de wereld. De proloog is als de onderschildering van een schilderij. Johannes zal er met fijne borstelstreken zijn prachtige kleuren overheen leggen.

Hij kijkt niet naar de buitenkant. Niet wat je uiterlijk kan zien, horen of aanraken is belangrijk, maar wie Jezus in de diepte is. Evenmin wat je met je aardse ogen aan Hem kunt zien. Wat telt is alleen wat je met het dieptezicht van het geloof te zien krijgt.

Bij Lucas of Matteüs ligt Jezus in de kribbe van het kleine Betlehem. Voor Johannes is dit niet genoeg: Jezus komt van veel verder. En dat andere kerstlied beaamt het: 'Gij komt van al zo hoge, van al zo veer'. Jezus is veel meer dan een rondreizende Rabbi: Hij is Gods eigen Zoon. Niet in de kerstnacht is het met Hem begonnen, maar veel verder en hogerop: in de schoot van de Vader en de Geest, in het hart van de Drie-eenheid. Maria heeft Hem gebaard maar het is de Vader die Hem heeft voortgebracht. Hij is bezielde, niet alleen met een menselijke geest, maar door de heilige Geest. 'Staar je niet blind op de kribbe,' zegt Johannes: 'Oefen je oog, er is veel meer te zien.'

Het is deze proloog, in bevlogen bewoordingen neergezet, die inspirerend heeft gewerkt voor het neerschrijven van geloofsbelijdenissen die zich in die eerste eeuwen van het prille christendom ontvouwd. Tot op vandaag vind je er de sporen van in onze catechismus.

2. het verstaan van dit 'geheim' binnen onze katholieke kerk

Vrij vroeg in de geschiedenis van de jonge kerk werden er concilies gehouden. Dit samen spreken van de kerkleiders trachtte onder meer antwoorden te geven op moeilijke vraagstukken, zo ook over de Menswording van God. Werd een voorbeeldig levend mens, zijnde Jezus van Nazareth, door God erkend als zijn eigen zoon, of: was het God zelf die afdaalde naar deze aardse wereld om als mens, in de figuur van Jezus, zo ulthm dicht als mogelijk bij de mens te komen? Met onder meer zich te beroepen op geleerde kerkvaders als Augustinus legde de katholieke kerk in het concilie van Nicea (325), Constantinopel (381), Chalcedon (451) en veel later dat van Trente (1545-1563) een en ander in dogma's vast. Tot op vandaag kan je dit geloofsverstaan vinden en lezen in de Catechismus van de Katholieke Kerk (anno 1997). In 2005 werd een Compendium gemaakt in vraag en antwoord vorm. Zo lees je bijvoorbeeld als antwoord bij de vraag: *Hoe drukt de Kerk het mysterie van de incarnatie (menswording) uit?*

"Zij drukt dat uit, door te bevestigen dat Jezus Christus ware God en ware mens is, met twee naturen, de goddelijke en de menselijke, die niet met elkaar vermengd zijn maar verenigd, in de Persoon van het Woord. Daarom moet alles in de mensheid van Jezus - de wonderen, het lijden en de dood - toegeschreven worden aan zijn goddelijke Persoon,

die handelt door de menselijke natuur die Hij aanneemt.” (Deel I, Sectie 2, Hfst 2, art.3, §89) Met andere woorden: de onzichtbare God heeft zich zichtbaar gemaakt in het menselijke lichaam van Jezus die de Christus is.

3. een hedendaags theologisch verstaan

Hedendaagse theologen waarschuwen echter om dit al te eenzijdig te verstaan. Zo schrijft Rob Michiels in zijn boek ‘Een mens om nooit te vergeten’, dat we van de historische mens Jezus geen verklede God mogen maken. We moeten dus opletten om niet te eenzijdig het accent te leggen op Jezus als ‘goddelijke persoon’.

Boff schrijft het in zijn boekje ‘God werd mens’, aldus: “God wil zich meedelen, meer nog Hij wil zichzelf wegschenken. Om zich te kunnen geven is het echter nodig dat er iemand anders is die Hem kan aannemen. En deze iemand werd geschapen en in staat gesteld God in zich op te nemen. Het is de mens. En onder de mensen bleef de blik van God rusten op de jood Jezus van Nazareth. In Hem zal God absoluut aanwezig zijn. De zinvolheid van de mens ligt daarom in zijn vermogen God in zich op te nemen. ... In zijn broeder Jezus van Nazareth vindt de mens heel de zin en de verwerkelijking van zijn bestaan, dat uitgedacht, gewild en geschapen is om God te herbergen. Wanneer dus God zichzelf volledig aan iemand wegschenkt, staan we voor de goddelijke menswording.”

God wil zich dus open-baren in de mens. Hij wil keer op keer in ons geboren worden. En is Jezus de eerste in de rij van deze ‘nieuwe mens’, door God als mijn welbeminde zoon erkend, dan mogen ook wij, sinds die dag, in zijn voetspoor diezelfde God, als zijn welbeminde zonen en dochters, ‘onze Vader’ noemen. Zo gebeurt ook aan ons wat op kerstdag Maria ten deel viel. God wordt in ons geboren.
